

ת"פ 10203/07/17 - מדינת ישראל, רשות הטבע והגנים הלאומיים נגד זטאם סאבא

בית משפט השלום בחיפה

ת"פ 10203-07-17 מדינת ישראל ואח' נ' סאבא
בפני כבוד השופטת, סגנית הנשיא טל תדמור-זמיר

בעניין: 1. מדינת ישראל
2. רשות הטבע והגנים הלאומיים

המאשימה

נגד

זטאם סאבא

הנאשמים

הכרעת דין

כמצוות סעיף 182 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, הריני מודיעה כי החלטתי לזכות את הנאשם משתיים מעבירות שיוחסו לו ולהרשיעו ביתר העבירות.

כתב האישום ותשובת הנאשם

כנגד הנאשם הוגש כתב אישום שמייחס לו עבירות של התאכזרות והתעללות בבעלי חיים, שימוש ברעל ללא היתר, ציד בשיטות אסורות (הרעלה) וציד חיית בר מוגנת ללא היתר וללא רישיון ציד.

1. **מעובדות כתב האישום עולה** כי בתאריך 11.10.15, בשטח החקלאי שבבעלותו, באזור בקעת אלון שבגן לאומי הכרמל (להלן: "**השטח החקלאי**") הניח הנאשם ששה מכלים ובהם מים מהולים בתכשיר הדברה בעל חומר פעיל מסוג Methomyl (להלן: "**הרעל**"), כדי לפגוע בחיות בר. Methomyl הינו חומר שמשפיע על מערכת העצבים ועלול לגרום למוות תוך דקות כתוצאה מכשל במערכת העצבים ומחנק. כמות מזערית של הרעל הינה מנה קטלנית עבור כל חיה, ציפור, מכרסם או יונק, לרבות בני אדם, שתגרום להתעללות בבעלי חיים ולמוות בייסורים תוך דקות.

בתאריך 13.10.15 בשעה 10:00 לערך, נמצאו בשטח החקלאי שלושה פגרי חזירי בר, אחד מהם אכול ופגר צפרדע הנחלים, שהינן חיות בר מוגנות (להלן: "**בעלי החיים**"). כן נמצאו מכלי המים ששימשו את הנאשם להרעלת בעלי החיים. בכתב האישום נטען כי בעלי החיים הורעלו כתוצאה משתיית המים המהולים ברעל, אותם הניח הנאשם וכי

פוטנציאל הפגיעה בטבע במקרה זה אף גדול יותר, לאור הסיכון הקיים כתוצאה מהרעלה משנית, שמתרחשת בחשיפה לרעל שטרם התפרק, על ידי בעל חיים שניזון מהפגר. עוד נטען בכתב האישום שלנאשם לא היה רישיון ציד או היתר צידה.

2. **בתשובתו לאישום** הנאשם הודה שלא היה לו רישיון ציד, ברם כפר ביתר העובדות. הנאשם טען שהוא לא הניח 6 מכלים, אלא 2 סלסלות של ליטר מים, שלא כללו את החומר הפעיל הנזכר בכתב האישום, אלא חומר הדברה אחר שמרחיק חרקים ומזיקים, בשם 'לנט'. הנאשם הוסיף כי הוא השתמש בחומר הזה על פי עצת אביו - חקלאי ותיק - לאור הנזקים שנגרמו במטע הזיתים שלו, כי חשב שזה יבריא חיות מהמטע ולא ידע שחומר הדברה במים יהרוג אותן. הנאשם אף כפר בנטען בכתב האישום בנוגע לחומר הפעיל ובנוגע להשפעה שלו.

לאור תשובת הנאשם לאישום, נשמעו ראיות בתיק.

מטעם המאשימה העידו פקח רשות הטבע והגנים (להלן: "**הרט"ג**") - ברק ברכיאל, הגב' בתיה פלד - פקחית במדור ניטור רעלים ברט"ג במועדים הרלבנטיים, ד"ר אולגה קוניאח ופרופ' פרל שמואל - שניהם מהמכון הווטרינרי בבית דגן.

מטעם הגנה העידו הנאשם, מר איליה הלון - צייד, ומר עזאם מוסלח - חקלאי מהאזור.

תמצית טענות הצדדים

3. **המאשימה** טענה כי הנאשם הודה בכך ששם במכלי מים רעל מסוג 'לנט' ופיזר את המכלים במקרקעין שבבעלותו וכי טענתו שעשה זאת כדי להדביר את זבוב הים התיכון, נשמעה לראשונה בבית המשפט, קרי, מדובר בגרסה כבושה, שאין לקבלה. המאשימה טענה כי הודאת הנאשם בפיזור הרעל, לצד העובדה שבסמוך למכלי המים נמצאו בעלי חיים שמתו מהרעלה של אותו רעל (ת/1, ת/3 ות/6), מובילה למסקנה ההגיונית היחידה כי הנאשם ביצע את העבירות מושא כתב האישום. המאשימה הפנתה לת/2, טענה כי גרסת הנאשם בה תואמת את הימצאות החזירים בשטח כשהם קשורים ברגלם בחבל שחור וביקשה לדחות את טענת ההגנה ביחס לקבילות ההודאה ת/2, בהפנותו לעדותו של פקח הרט"ג - ברק ברכיאל, כמו גם ליתר הודעותיו של הנאשם (ת/9 ות/10). בהתייחס ליסוד הנפשי, המאשימה טענה כי עבירה של התעללות בבעלי חיים היא עבירה התנהגותית וכי הנאשם הודה שלא קרא את ההתוויות לשימוש ברעל ולכן יש לייחס לו, לכל הפחות, עצימת עיניים. המאשימה הדגישה כי הנאשם לא כפר בשרשרת המוצג, הפנתה לחוות הדעת ת/7, לעדותה של הגב' פלד, לחוות הדעת ת/11 וטענה כי לא יכול להיות ספק שבעלי החיים מתו כתוצאה מהרעל שהם שתו. בהתייחס לטענות בדבר חוקיות החיפוש, המאשימה הפנתה לעדותו של הפקח, לצד הוראות סעיף 59 לחוק הגנים הלאומיים וביקשה לקבוע כי החיפוש בוצע כדין. המאשימה ביקשה להרשיע את הנאשם בכל העבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

4. **ב"כ הנאשם** טען כי עבירה של התעללות בבעלי חיים דורשת יסוד נפשי של כוונה מיוחדת, דבר שלא הוכח בענייננו ולכן יש לזכות את הנאשם מעבירה זו. כן הפנה לעדותו של הפקח ברכיאל וביקש שלא לאמצה, בהיותה לא אמינה. ב"כ הנאשם הוסיף כי ברכיאל נכנס לשטח של הנאשם שלא כדין וגבה את הודאת הנאשם (ת/2) שלא כדין - בשפה העברית, תוך שהוא מכניס מילים לפיו של הנאשם, כפי שניתן ללמוד מכך שרשם "טמיק" ואז הודה שמדובר

בטעות. ב"כ הנאשם לא חלק על הימצאותם של מכלי המים עם הרעל בשטח של הנאשם, אך הדגיש כי החזירים נמצאו מחוץ לשטח ולו הנאשם רצה להרעילם, היה שם את חומר ההדברה מחוץ לחלקה שלו. ב"כ הנאשם ביקש לאמץ את גרסת הנאשם לפיה הפקח ניצל את תום ליבו ורשם דברים שלא אמר ולפיה הוא פעל בהתאם להוראות אביו ושם רבע כפית, בהנחה שזה יבריא את החיות וטען כי בנסיבות, לא ניתן להרשיע את הנאשם בעבירות שדורשות כוונה. ב"כ הנאשם הפנה לעדותו של עד ההגנה, טען כי לנאשם נגרם נזק עצום למטע הזיתים, בו השקיע כסף רב, הוא ביקש עזרה ולא קיבל ולכן, אפילו יימצא כי הוא אשם, עומדת לו ההגנה בסעיף 17(א) ו-(ב) לחוק צער בעלי חיים. ב"כ הנאשם הוסיף וטען כי זכותו של הנאשם להגן על המשק החקלאי שלו, כי המאשימה לא הוכיחה פרסום של המנהל לגבי סוג הרעל וביקש לזכות את הנאשם מהעבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

השאלות הדרושות הכרעה

5. כאמור, הנאשם אינו כופר בעובדה כי לא היה לו רישיון ציד, ברם טוען טענות שונות ומגוונות כנגד האמור בכתב האישום וכנגד הראיות שהציגה המאשימה. לאחר ששמעתי את העדויות, בחנתי את הראיות ועיינתי בטענות הצדדים, מצאתי כי השאלות העיקריות הדרושות הכרעה הן אלה:

* חוקיות כניסת פקח הרט"ג לשטח החקלאי.

* קבילות הודאת הנאשם מיום 13.10.15 (ת/2).

* הקשר הסיבתי בין מעשיו של הנאשם ובין מותם של בעלי החיים.

* מהו היסוד הנפשי של העבירות והאם הוא הוכח.

* ככל שהתשובה על שתי השאלות האחרונות תהא חיובית - האם עומדת לנאשם ההגנה הקבועה בסעיף 17 לחוק צער בעלי חיים.

אדון להלן בשאלות על פי סדרן, תוך התייחסות לראיות הרלבנטיות.

חוקיות כניסת הפקח לשטח החקלאי

6. **פקח הרט"ג, מר ברק ברכיאל** (להלן: "**הפקח**") העיד כי הוא בעל סמכות להיכנס לחצרים ללא צו בית משפט, אם הוא חושד שנעשתה עבירה (עמ' 15 לפרוט' בש' 7-8). עיון מעמיק בחוקים הרלבנטיים לענייננו מעלה כי פני הדברים מעט שונים.

7. סעיף 59(ב) לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998, שאליו הפנה ב"כ המאשימה בסיכומיו כמענה לטענת הנאשם לפיה הפקח נכנס לחצריו שלא כדין, אינו רלבנטי לענייננו, שכן עניינו חשד לביצוע עבירות של החזקת ערך טבע מוגן שלא כדין או החזקת ערך טבע שלא כדין שנלקח משמורת טבע, שאינו

מיוחסות לנאשם כאן. סעיף 11 לחוק להגנת חיי הבר, תשט"ו-1955 (להלן: "**חוק הגנת חיי הבר**") אף הוא מעניק לפקחים סמכויות שוטר, ברם אינו יכול לסייע במקרה דנן, שכן סמכותו של שוטר לבצע חיפוש ללא צו חיפוש, מותנית בתנאים מסוימים, ביניהם כי קיים יסוד להניח שמבוצעת במקום עבירה מסוג פשע, או שבוצע שם פשע זה מקרוב (סעיף 25 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט-1969). בענייננו מיוחסות לנאשם עבירות מסוג עוון ולכן הסעיף אינו מכשיר את מעשיו של הפקח. כך גם סעיף 5 לחוק חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד-1994 (להלן: "**חוק צער בעלי חיים**") מעניק סמכויות לממונה או מפקח לערוך בדיקות או מדידות או ליטול דוגמאות לשם בדיקה, ולהיכנס למקום שאינו משמש למגורים. דא עקא, שבענייננו פקח רט"ג הוא שנכנס לחצריו של הנאשם, ולא ממונה או מפקח שהוסמכו לפי חוק צער בעלי חיים ולכן אף בחוק זה אין כדי להכשיר את כניסתו של הפקח לחצריו של הנאשם.

8. משלא מצאתי מקור סמכות חוקי שיכשיר את כניסתו של הפקח לחצריו של הנאשם, אני קובעת כי כניסתו לשטח החקלאי בוצעה שלא כדין. השאלה הנשאלת עתה היא האם יש לפסול את הראיות שנתפסו במהלך הכניסה לשטח.

9. בע"פ 5121/98 **טור' יששכרוב נ' התובע הצבאי הראשי** (4.5.06), להלן: "**פרשת יששכרוב**") נקבע כי הנחת המוצא בשאלת קבילותן של ראיות היא כי ראיה שהיא רלבנטית, קבילה במשפט ואין לאמץ בשיטתנו המשפטית את תורת "פירות העץ המורעל". עם זאת, נקבע כי שאלת קבילותה של ראיה שאותה בעקבות ראיה פסולה אחרת, תיבחן על-פי נסיבותיו של כל מקרה לגופו. כך, ראיה תיפסל רק כאשר קבלתה במשפט תיצור פגיעה מהותית ומשמעותית במידה העולה על הנדרש בזכותו של הנאשם להליך פלילי הוגן, בהתחשב בנסיבות הייחודיות של המקרה. מבחיני העזר שנקבעו לשם פסילת הראיה הם: אופייה וחומרתה של אי החוקיות שהייתה כרוכה בהשגת הראיה; מידת ההשפעה של אמצעי החקירה הפסול על הראיה שהושגה; הנזק מול התועלת החברתית הכרוכה בפסילת הראיה. בע"פ 5417/07 **ניקולאי בונר נ' מדינת ישראל** (30.5.13) חידד כב' השופט עמית את משמעות הקביעות בפרשת יששכרוב:

"הלכת יששכרוב קובעת כלל פסלות יחסי, והיא לא באה להחליף את התכלית של חקר האמת. הא-ראיה כי אחד מהמבחנים של הלכת יששכרוב היא מידת ההשפעה של אמצעי החקירה הפסול על מהימנות הראיה שהושגה. לא סגי בפגם כלשהו שנפל בהליך החקירה, אלא יש לבחון את השפעת הפגם או אי החוקיות על מהימנות הראיה באספקלריה של חקר האמת, מתוך חשש כי ראיה פסולה היא גם ראיה לא מהימנה שאין להביאה בקהל הראיות".

10. **מן הכלל אל הפרט -**

הפקח סייר באזור ביום 13.10.15 וערך **דו"ח פעולה** בעקבות הסיור (ת/1). מדו"ח הפעולה עולה, בין היתר, כי במהלך הסיור בשטח החקלאי, הפקח הבחין בשלושה מכלים בצבע צהוב ושלושה מכלים בצבע כחול, שנמצאו במקומות שונים (צוין נ.צ. של כל אחד) ובתוכם נזל שקוף. באחד מהמכלים הצהובים היתה צפרדע נחלים מתה. הפקח אף מצא, בסמוך למכלים, שני פגרי חזירי בר עם חבל שחור קשור לרגלם האחורית וכן פגר נוסף חצי אכול. הפקח ערך **מפה של זירת העבירה (ת/3)**, שבה הוא סימן את הנקודות שבהן נמצאו פגרי החזירים.

בחקירתו הנגדית הפקח פירט את הפעולות שהוא ביצע באותו יום והעיד כי ליד חלקה 24, שאינה של הנאשם, הוא הבחין בחזיר חצי אכול. הוא המשיך להתקדם בתוך החלקה ובהמשך הבחין בחלקה 23, ששייכת לנאשם, בחבית חתוכה צהובה ובתוכה נוזל שקוף וצפרדע נחלים מתה. הפקח הבהיר כי כדי לראות את המכל הוא לא צריך היה להיכנס לחלקה של הנאשם, שכן המכל היה בקצה המטע (עמ' 14 לפרוט' בש' 21-31). בהמשך הפקח נכנס לחלקה של הנאשם, איתר את פגרי החזירים, דיווח לרשות, כדי לקבל סיוע בפינוי החזירים מהשטח, נטל דגימות מהמכלים וקרא לנאשם להגיע למקום (מעמ' 15 לפרוט' בש' 1 עד עמ' 16 בש' 13). הנאשם הגיע למקום די מהר ולא קבל על כניסתו של הפקח לחלקתו (עמ' 16 לפרוט' בש' 1 ובש' 23-26).

11. עדותו של הפקח הותירה בי רשם של עדות מהימנה. הפקח העיד על הפעולות שביצע באותו יום ואת עיקר פעילותו הוא תיעד בכתובים ובתמונות. הפקח השיב לכל שאלות ההגנה מבלי להתחמק או להתחכם, אישר כי פגרי החזירים נמצאו מחוץ לחלקה של הנאשם ולמעשה, חרף שלל הטענות הקשות שנטענו נגדו, עדותו, ככל שהיא נוגעת לעובדות, לא נסתרה. כי כך, אני מאמצת את עדות הפקח ונותנת לה את מלוא המשקל הראייתי.

12. בנסיבות שפורטו לעיל, אני סבורה כי אין לפסול את הראיות שהושגו עקב הכניסה לחצריו של הנאשם, חרף ביצועה שלא כדין. אנמק.

ראשית, בענייננו מדובר בראיות חפציות (הדגימות שנלקחו מהמכלים, הצפרדע ופגרי החזירים). היינו, יש להן קיום עצמאי ונפרד מאי-החוקיות שהייתה כרוכה בהשגתן ואין באי החוקיות כדי לפגוע במהימנותן ובמשקלן (**פרשת יששכרוב**, פסקה 71). **שנית**, הפקח העיד כי הבחין בפגרי החזירים ובמכלים עם הנוזל השקוף בקצה החלקה של הנאשם. נוכח החשש להרעלה ומחמת החומרה הגלומה בכך, הוא פעל מיידית לאיסוף הפגרים ולנטילת דגימות מהנוזל, כשהוא יוצא מנקודת הנחה כי מותר לו להיכנס לשטח, משגילה עבירה. בנסיבות, לא התרשמתי כי פעולת הפקח בשטח נעשתה שלא בתום לב או בכוונה לפגוע בזכויות הנאשם. לכל היותר ניתן לייחס לפקח טעות או התרשלות. **שלישית**, אין עסקין בכניסה לבית פרטי, אלא בכניסה לחלקה חקלאית מגודרת, שנמצאת בשכנות לחלקות נוספות, חלקן בבעלות המדינה. הווה אומר, שאין מדובר בפגיעה בלתי מידתית בפרטיותו של הנאשם. **רביעית**, אמנם מדובר בחלקה שנמצאת בבעלות הנאשם, ברם היא מהווה חלק מגן לאומי. **חמישית**, כאמור, הנאשם הגיע לשטח לאחר שהפקח התקשר אליו, לא מחה או קבל על כניסתו של הפקח לחלקה ואף הזמין אותו להיכנס אליה. **ששית**, הנאשם נחקר תחת אזהרה (ת/2) בחשד לעבירה של פגיעה בערך טבע מוגן. קרי מדובר בעבירה דומה לעבירה של החזקת ערך טבע מוגן (אם לא חמורה ממנה), שמעניקה לפקח סמכות כניסה לחצרים (סעיף 59 (ב) לחוק גנים לאומיים).

13. לדידי, בנימוקים שפורטו לעיל יש כדי להוביל למסקנה כי אין מדובר בפגיעה בלתי מידתית בזכותו של הנאשם להליך הוגן ובטוהר ההליך המשפטי. זאת ועוד, אני סבורה כי אי החוקיות שדבקה במעשי הפקח הינה במדרג נמוך של חומרה וכי במקרה דנן מידת ההשפעה של אי החוקיות על השגת הראיות זניחה, שכן מדובר בראיות חפציות, שהן בעלות קיום עצמאי ושנקבע לגביהן בפסיקה, כי ככלל, אין באי החוקיות בהשגתן כדי לפגום באמינותן ומשקלן. ועוד - הנזק שעלול להיגרם מפסילת הראיות עולה על התועלת שבפסילתן. לנאשם מיוחסת עבירה של ציד בהרעלה, שפגיעתה בטבע ובסביבה רחבת היקף והיא בעלת השלכות מרחיקות לכת. על כן, באיזון בין הערכים המתנגשים, היינו, זכותו של הנאשם להליך הוגן ושיקולי האינטרס הציבורי, סבורה אני כי בנסיבות העניין, יש לבכר את האינטרס הציבורי, במובן זה שהראיות שהושגו במסגרת הכניסה לשטח החקלאי יוכרו כקבילות, בכפוף להערכת משקלן.

קבילות הודאת הנאשם ת/2

14. בפסיקה נקבע כי סוגיית קבילותן של הודאות נבחנת בשני מסלולים: האחד, המסלול החקיקתי הקבוע בסעיף 12 לפקודת הראיות, לפיו הודאת נאשם תהא קבילה רק מקום בו בית-המשפט ראה שההודאה הייתה חופשית ומרצון, היינו, מבלי שהופעלו על הנאשם אמצעי לחץ חיצוניים, להבדיל מאמצעי לחץ פנימיים המתעוררים בנפשו של הנחקר, שהיה בהם כדי לשלול ממנו את יכולתו לבחור אם למסור את הודאתו אם לאו. **בפרשת יששכרוב** שב בית המשפט והדגיש כי לא כל פגיעה מובילה באופן מיידי לפסילת הודאה שנמסרה, אלא רק פגיעה משמעותית וחמורה שיש בכוחה לשבש את כושר הבחירה של החשוד. המסלול שני לפסילת הודאה מבוסס על דוקטרינת הפסילה הפסיקתית שהותוותה בפרשת יששכרוב, מכוחה מסור לבית-המשפט שיקול הדעת לקבוע כי ראיה היא בלתי קבילה אם מתקיימים בה שניים: האחד, כי היא הושגה שלא כדין, היינו באמצעי חקירה המנוגדים להוראת חוק, תקנה או נוהל מחייב; באמצעים בלתי הוגנים; או באמצעים הפוגעים שלא כדין בזכות יסוד מוגנת. השני, כי "קבלת הראיה במשפט תפגע משמעותית בזכותו של הנאשם להליך הוגן שלא בהתאם לתנאי פסקת ההגבלה". החלטה בדבר פסילתה של ראיה על-פי מתווה זה אף היא אינה אוטומטית, אלא נתונה לשיקול דעתו של בית-המשפט בכל מקרה לגופו. אמות המידה שמנחות את בית-המשפט במסגרת איזון זה הן רבות ועליהן נמנות, בין היתר, מידת אי החוקיות שהייתה כרוכה בהשגת הראיה; הקשר בין אמצעי החקירה הפסול ובין הראיה שהושגה; חומרת העבירה המיוחסת לנאשם; וכן הנזק מפסילת ההודאה אל מול התועלת שבקבלתה. הכרעה בשאלה מהו 'אמצעי פסול' שעשוי להביא לפסילתה של ראיה על-פי אחד משני המסלולים לעיל, תתקבל בכל מקרה לגופו, ובהתחשב באמות מידה של סבירות, שכל ישר והגינות. ככלל, אמצעי פסול יהא כזה "השולל מהנחקר, כאדם, את היכולת הנפשית לבחור, אגב שיקול דעת, אם לעשות שימוש בחיסיון מפני הפללה עצמית או אם לוותר על זכות זו". כן נקבע בפסיקה כי ככל שמדובר בטעות או ברשלנות, ובמיוחד כשאלו לא פגעו ברצונו החופשי של הנאשם, עת נחקר כחשוד, כי אז אין מקום לפסול את הראיות שהושגו במסגרת אותו הליך, אף אם נפל בו פגם. בפסיקה שהצטברה במשך השנים (אף לפני פרשת יששכרוב) נקבעו "אבות הפסול", קרי, אמצעים שהם פסולים על פניהם והשימוש בהם מביא לפסילתן של הראיות שהושגו באמצעותם, ובהם: שימוש באלימות ואיום באלימות; שימוש בשיטות חקירה בלתי הוגנות שכל מטרתן שבירת רוחו של הנחקר; שימוש בהשפלות וגידופים; נקיטת תחבולות המתאפיינות ביסוד של מרמה; וכן, פיתוי והשאה, שמשמען הבטחת טובת הנאה ממשית ומוחשית לנחקר, כנגד וויתור על זכותו לחיסיון מפני הפללה עצמית (ראו למשל, ע"פ 9808/06 **ירון סנקר נ' מדינת ישראל** (29.7.10) והאסמכתאות שם)).

15. בעניינו, ב"כ הנאשם טען כי נפלו פגמים באופן גביית הודאת הנאשם ת/2, שכן הנאשם נחקר שלא בשפת אמו, הפקח הכניס מילים לפיו ועשה לו "תרגיל" עת שוחח עמו על כלב שהורעל, על מנת למשוך אותו בלשונו. אבחן את הטענות ברוח הפסיקה, תוך התייחסות לראיות הנוגעות לעניין.

16. ת/2 נגבתה מהנאשם ביום **13.10.15**, בשעה 12:40, בשטח החקלאי, על ידי הפקח. עיון בה מעלה כי הנאשם נחקר תחת אזהרה בחשד לפגיעה בערך טבע מוגן (חזיר) על ידי הרעלה של 3 חזירים צעירים. הנאשם חתם על האזהרה והסביר כי שם את הרעל כדי להרחיק את החזירים מהשטח שלו, כיוון שהם עושים לו נזק בצינורות המים ואוכלים את הזיתים. הנאשם מסר כי הוא שם את הרעל יומיים טרם החקירה וכי מהריח הם בורחים. כן מסר כי ראה 3 חזירים קטנים שמתו בשטח והוא סחב אותם באמצעות חבל שחור. כשנשאל מי אמר לו על הרעל, הנאשם השיב שהוא אינו זוכר ומסר שהוא שם רעל מסוג 'לנט' ישן ולא האמין שזה יהרוג אותם, רק רצה להרחיק אותם. הנאשם הוסיף כי

הוא לא ידע שאסור להרעיל, לא קרא את ההוראות על השקית של ה'לנט', והוא שם ג'ריקן פתוח ועל זה מים. בסיום החקירה (12:59) הנאשם אישר בחתימתו כי ההודעה הוקראה לו והוא מאשר את תוכנה.

17. **הפקח העיד** כי גבה את הודעת הנאשם בפינת ישיבה במטע הזיתים של הנאשם, בזמן שגילה את ההרעלה, הוא הקריא לנאשם את האזהרה, הנאשם חתם על זה שהוא הקריא לו ושהוא הבין על מה הוא הולך להיחקר והכל היה רגוע (עמ' 10 לפרוט' בש' 15-25).

בחקירתו הנגדית הפקח העיד שהוא זוכר את האירוע היטב, כי "הרעלות זה לא משהו שאתה שוכח", במיוחד בכרמל, בגלל החי בר והנשרים (מעמ' 12 לפרוט' בש' 29 עד עמ' 13 בש' 3). כן העיד כי לאחר שאסף ממצאים בשטח ואסף דגימות מהמכלים, הוא התקשר לנאשם, שהגיע די מהר (עמ' 16 לפרוט' בש' 1-13). הפקח לא זכר שדיבר עם הנאשם על כלב והכחיש שהמציא סיפור כדי להעצים את חומרת האירוע (מעמ' 16 לפרוט' בש' 27 עד עמ' 17 בש' 20). הפקח העיד כי בת/2 הנאשם אמר לו 'לנט', בעוד בדו"ח הפעולה ת/1 הוא רשם בטעות 'טמיק' ולא יכול היה להסביר את מקור הטעות (עמ' 17 לפרוט' בש' 25-31). עוד העיד הפקח שהוא חקר את הנאשם בשעה 12:40 וסיים בשעה 12:59 (עמ' 19 לפרוט' בש' 30-32), הקריא לנאשם את ההודעה, הנאשם חתם ואישר זאת ולו הנאשם היה מבקש עו"ד, הוא היה עוצר את החקירה ומחכה לעו"ד (עמ' 20 לפרוט' בש' 2-16).

18. לאחר מסירת ההודאה ת/2 בשטח, נחקר הנאשם פעמיים נוספות. הודעתו השנייה (ת/9) נגבתה לאחר שהוא התייעץ עם עו"ד והודעתו השלישית (ת/10) נגבתה בנוכחות עורך דינו. נבחן להלן את אותן הודעות.

בהודעתו מיום 31.7.16 (ת/9) הובהר לנאשם כי הוא נחשד בפיזור 4 מכלים עם רעל, באדמה שבבעלותו ובהרעלת 3 חזירים וצפרדע נחלים. הנאשם מסר כי חמש פעמים נכנסו לשטח המגודר שלו עדר של חזירי בר ועשו לו נזק גדול - שברו לו עצי זית, שברו טפטפות, הרסו את הצנרת ושברו את הגדרות. הוא פנה לפקח, שצילם את הנזק ובינתיים, נאלץ "מה ששמעתי מאנשים לשים את החומר ואז החזירים מתקרבים אליו ומגרד להם באף ... כמו ששמים לעצי פרי ולציפורים ... וזה בשימוש אצל החקלאים". הנאשם מסר כי אביו חקלאי שהשתמש כל השנים בחומר הזה, הוא מצא את החומר במחסן ושם טיפה ממנו, מעורבב עם מים בכל צנצנת. הנאשם הוסיף כי מדובר בצנצנת קטנה של ליטר וכי הוא לא התכוון להרוג בעלי חיים, אלא רק להרחיקם מהשטח שלו. הנאשם מסר כי סיפר לפקח אותם דברים שהוא מוסר בהודעתו זו והבטיח שלא יעשה שוב "דבר כזה שמזיק". הנאשם ביקש את עזרת הרט"ג בפתרון הבעיה עם החזירים שמחפשים אוכל וחופרים מתחת לגדרות שהוא מקים וחזר על גרסתו לפיה שם החומר שהוא שם במכלים הוא 'לנט', שהיה במחסן הרבה זמן והיה שייך לאביו שנפטר.

בהודעתו מיום 2.8.16 (ת/10), שנגבתה בנוכחות עורך דינו, מסר הנאשם לחוקר תמונות כדי ללמד על הנזקים שהחזירים גורמים לו ותמונה של כרטיס מגדל על שם אביו. הנאשם מסר לחוקר כי הכרטיס מאשר לו שימוש בחומר, כיוון שאביו רכש אותו והשתמש בחומר עוד בחייו.

19. **בבית המשפט הנאשם העיד** כי ביום 13.10.15 בשעה שמונה וחצי בבוקר הפקח התקשר אליו וביקש ממנו

לבוא לשטח. הוא הגיע כעבור 10 דקות, הם התיישבו בשטח והפקח סיפר לו שכלב שקפץ לשטח שלו הורעל והוא מבקש לדעת מה הוא שם, כדי להציל את הכלב. הנאשם "זרם" עם הפקח ואמר לו שהוא שם חומר בשם לנט, נגד זבוב הים התיכון, שכן החומר מבריח את הזבוב וכל בעלי החיים שמתקרבים מגרד להם בגוף והם בורחים מהשטח. כן העיד שאמר לפקח שלא קנה את החומר, אלא התייעץ עם אביו החקלאי, שאמר לו לשים לנט. הנאשם העיד כי לאחר מכן הפקח הביא עט, התחיל לכתוב, הוא שאל אותו מה הוא כותב, הפקח אמר שכותב את מה שהוא אמר לו והוא (הנאשם) האמין לו. כשהפקח אמר לו לחתום, הוא חתם (עמ' 36 לפרוט' בש' 17-1). עוד העיד הנאשם כי לפני שפגש את הפקח בשטח הוא לא היה שם 10 ימים וזה לא נכון שאמר לפקח ששם את החומר לפני יומיים, הוא אמר לו ששם לפני חודש (עמ' 37 לפרוט' בש' 31-23). הנאשם העיד כי ראה את פגרי החזירים במרחק של כ-40 מטרים מהגדר וראה את הפקח אוסף אותם בשקית ושם אותם בטנדר. הנאשם הכחיש שאמר לפקח שהרעיל את החזירים וטען שאמר ששם את החומר נגד זבוב הים התיכון, אבל הפקח רשם מה שהוא רוצה (עמ' 38 לפרוט' בש' 24-2). הנאשם אף הכחיש שאמר לפקח שסחב את החזירים, טען שהפקח לא שאל אותו אם הוא קרא את ההוראות על השקית, לא אמר לו שזכותו להיוועץ בעו"ד ולא הקריא לו את ההודעה. כל העניין לקח לא יותר מעשר דקות (עמ' 39 לפרוט' בש' 1-14).

בחקירתו הנגדית הנאשם אישר ששם בקצה החלקה שלו 'לנט', כדי להבריח את זבוב הים התיכון. כן אישר את חתימתו על ת/10 וכשנשאל מדוע לא הזכיר שם את זבוב הים התיכון, השיב: "אני כל הזמן אמרתי זבוב ים התיכון ואמרתי לברק בשטח מה המטרה היתה, לא לפגוע בבעלי חיים, אך ורק זבוב ים התיכון וזה מבריח כל בעל חיים". הנאשם הוסיף כי הפקח שקרן פתולוגי וכל מה שהוא כתב זה שקר (עמ' 40 לפרוט' בש' 31-17). הנאשם אף אישר את חתימתו על ת/9, וכשנשאל מדוע גם אז לא הזכיר את זבוב הים התיכון ולא ביקש להוסיף או לתקן את ההודעה, השיב: "כל הזמן אני מזכיר את זבוב הים התיכון וזה מבריח, אני לא מכחיש [...] יכול להיות שהוא שכח [...] מאיפה אני יודע? אני קורא הכל? אני לא קורא טוב עברית" (עמ' 42 לפרוט' בש' 26-19). כשנשאל אם מישהו במשטרה צעק עליו, איים עליו או הכריח אותו להגיד דברים, הנאשם השיב כי אינו זוכר (עמ' 43 לפרוט' בש' 8-6). בהתייחס לחתימתו על ת/2, הנאשם העיד: "כן, אני חתמתי. למה הוא כתב ושאלתי אותו מה הוא כותב, אמר לי מה שאתה סיפרת לי. אני לא קראתי ולא שום דבר, האמנתי לו מה שהוא כתב כמה מילים" (עמ' 44 לפרוט' בש' 28-26).

20. עדותו של הנאשם הותירה בי רשם של עדות מתחמקת ולא מהימנה. ניכר היה כי הנאשם מנסה להרחיק את עצמו ככל שניתן מזיקה לחזירים או מהרצון להרחיקם מהשטח שלו, וממקד את עדותו ברצון להתמודד עם זבוב הים התיכון, שפוגע בזיתים שהוא מגדל. דא עקא, שאותו זבוב לא נזכר כלל באף אחת משלוש הודעותיו וזכרו בא לראשונה בבית המשפט. היינו, מדובר בגרסה כבושה. הסברו של הנאשם לכבישה - לאו הסבר. על-פי ההלכה הפסוקה, בהיעדר הסבר לכבישה ולחשיפתה המאוחרת, שואף משקלה הראייתי לאפס (ראו לעניין זה ע"פ 4297/98 **הרשטיק נ' מדינת ישראל** (10.9.00)). כל שטען הנאשם הוא שהוא הזכיר את הזבוב בכל חקירותיו במשטרה, שהפקח משקר ושהחוקר הנוסף אולי שכח לרשום זאת. ועוד - בד בבד עם עדותו כי מטרת הרעל היתה להבריח את זבוב הים התיכון, הנאשם שב והלין על הנזקים שגורמים לו החזירים דווקא ולא הציג כל ראיה שיש בה לתמוך את הטענה בדבר הנזק שעושים לו הזבובים. הראיות שהציג הנאשם - עדי ההגנה מטעמו והתמונות שהוא ועד ההגנה מטעמו הציגו (ת/10 ונ/2), מלמדות אף הן על הנזקים שגורמים החזירים, לטענת הנאשם ולא על נזקים שגורם זבוב הים התיכון. הנאשם אף העלה טענות נוספות כנגד האמור בהודעותיו ת/9 ות/10, שהוגשו בהסכמה, תוך ויתור על חקירת גובה ההודעות. הסבריו של הנאשם לשוני בין גרסאותיו במשטרה ובין עדותו בבית המשפט היו מתפתלים ואין בהם כדי להניח את הדעת.

למעשה דומה היה כי הנאשם מבקש לשים את הפקח על דוכן הנאשמים במקומו, ללא כל תימוכין.

21. לאחר שקראתי בעיון הן את שלוש הודעותיו של הנאשם והן את עדותו בבית המשפט, לצד עדותו של הפקח והמסמכים שהוגשו באמצעותו, **אני סבורה כי לא נפל פגם בגביית הודאת הנאשם מיום 13.10.15 והיא ניתנה חופשית ומרצון. ראשית**, יש לציין כי הפקח לא עומת עם טענות לפיהן הוא לא חקר את הנאשם בשפה הערבית ועדותו של הנאשם בבית המשפט לימדה כי לא היה בכך צורך, שכן הוא דובר את השפה העברית. **שנית**, שתי הודעותיו הנוספות של הנאשם (ת/9 ות/10), שאף הן נגבו בשפה העברית, הוגשו בהסכמה, תוך ויתור על חקירת גובה ההודעות. הסכמת הנאשם להגשת הודעותיו משמע כי הוא מאשר את תוכן ועתה אין הוא יכול לטעון כנגדן. **שלישית**, הטענה כי הפקח עשה לנאשם "תרגיל" כששוחח עמו על כלב, כדי "להכניס לו מילים לפה" עלתה לראשונה בבית המשפט ולא ניתן הסבר מדוע, אם הנאשם סבר שהפקח אכן "עשה לו תרגיל", הוא לא העלה את הטענה בהודעותיו המאוחרות יותר, שבהן היו מעורבים עורכי דין. לא זו בלבד שמדובר בטענה שנטענה בעלמא, אלא שלא מצאתי, כיצד זה סיפור על כלב, בשונה מחזיר, יוביל את הנאשם להודות בכך ששם רעל מסוג מסוים במכלים, אם הוא לא עשה כן. **רביעית**, עיון בת/2 אל מול ת/9 מעלה כי אף לאחר שהנאשם התייעץ עם עו"ד, הוא מסר לחוקר, שאינו הפקח, את אותם הדברים שהוא מסר לפקח בשטח. הנאשם נשאל אם במשטרה צעקו עליו, איימו עליו או הכריחו אותו להגיד דברים והשיב כי אינו זוכר. יש להניח כי לו אלה היו פני הדברים, הנאשם היה זוכר זאת היטב. שלוש הודעותיו של הנאשם מתיישבות זו עם זו ומלמדות כי הנאשם הניח את המכלים עם הרעל בחלקה שלו ונתן הסבר למעשיו - הנזקים שגורמים לו החזירים. בת/10 הנאשם אף הגיש מיוזמתו תמונות שיעידו על הנזקים שהחזירים גורמים לו ושהובילו אותו לשים את החומר, כפי שמסר בהודאתו הראשונה בשטח.

בהתחשב בכל האמור, אני קובעת כי לא נפל פגם בגביית הודאתו של הנאשם מיום 13.10.15 וכי רצונו החופשי של הנאשם בעת מסירתה לא נפגם. כי כך, רואה ליתן להודאה ת/2 את מלוא המשקל הראייתי, תוך העדפתה על פני עדותו של הנאשם בבית המשפט.

הקשר הסיבתי בין מעשיו של הנאשם ובין מותם של בעלי החיים

22. הלכה כי ניתן להרשיע נאשם בהסתמך על ראיות נסיבתיות, ובלבד שהמסקנה המפלילה תהיה המסקנה ההגיונית היחידה העולה ממכלול הראיות הנסיבתיות. הסקת המסקנות מתבצעת לאחר שבית המשפט בחן את מכלול הראיות ואת הסבריו של הנאשם וגרסתו העובדתית החלופית באספקלריה של ההיגיון, השכל הישר וניסיון החיים, בהתאם למבחן המכונה "המבחן התלת-שלבי". בשלב הראשון נבחנת כל ראיה נסיבתית בפני עצמה, כדי לקבוע האם ניתן להשתית עליה ממצא עובדתי. שלב זה זהה במהותו לבחינתה של ראיה ישירה על ידי בית המשפט, ובמסגרתו נבחנת עוצמתו, מהימנותו ודיותו של הראיות, כדי להבטיח שהראיה היא ראיית אמת. בשלב השני נבחנת המסקנת הראייתית כולה, כדי לקבוע אם היא מובילה למסקנה לכאורית לפיה הנאשם אכן ביצע את המעשים המיוחסים לו, בהסתמך על ניסיון החיים והשכל הישר. המסקנה המפלילה עשויה להתקבל גם מצירופן של מספר ראיות נסיבתיות, שכל אחת מהן כשלעצמה אינה מספיקה לצורך הפללה, אולם משקלן המצטבר בהשתלבותן יחדיו הוא משקל ראיתי מפליל. לבסוף, בשלב השלישי נבחנים הסברים חלופיים למערכת הראיות הנסיבתית, שעשויים לשלול את המסקנה המפלילה שקמה בשלב השני של הבחינה. על פי רוב, בית המשפט יבחן בשלב זה את התזה המפלילה של התביעה אל

מול גרסתו העובדתית החלופית של הנאשם ויקבע אם מכלול הראיות הנסיבתיות שולל את גרסתו והסבריו של הנאשם, או שיש באותם הסברים כדי להקים ספק סביר באשמתו. ככל שקיימת גרסה עובדתית חלופית, שמועלית על ידי הנאשם או מתגלה מהעובדות שהוכחו בפני בית המשפט, ממנה עולה מסקנה אפשרית אחרת מלבד המסקנה המרשיעה, יהיה די בכך כדי לזכות את הנאשם מהאשמה המיוחסת לו. עם זאת, אין די בכך שתתקיים מסקנה חלופית דחוקה, תיאורטית או מופרכת כדי להקים ספק סביר באשמתו של הנאשם, אלא נדרשת מסקנה חלופית סבירה שיש לה אחיזה בחומר הראיות (ע"פ 2697/14 ניסים דוד חדאד נ' מדינת ישראל (6.9.16) והאסמכתאות שם).

לאחרונה נקבע בע"פ 10152/17 מדינת ישראל נ' ראמי ח'טיב (10.5.18) כי כדי לעמוד בנטל המוטל עליה במשפט פלילי, על התביעה להוכיח עובדות שמצביעות בכיוון אשמת הנאשם במיוחד לו "במידה המגיעה לכדי אפשרות הקרובה עד מאוד לאמת או לוודאות". הובהר בהקשר זה כי ביתהמשפט רשאי להרשיע את הנאשם אם גרסת התביעה היא הפירוש ההגיוני היחיד לעובדות שהוכחו, אף אם איננה בגדר ודאות גמורה. עם זאת, מקום בו קיימת אפשרות ממשית שאיננה תיאורטית גרידא, בדבר חפותו של הנאשם, ולאפשרות זו קיימת אחיזה בחומר הראיות - יש לזכות את הנאשם.

מכאן אפנה לבחינת הראיות שהוגשו בתיק דנן.

23. מדו"ח הפעולה שערך הפקח (ת/1) עולה כי ביום 13.10.15, במהלך סיור בשטח החקלאי (גוש 17140 חלקה 23), הפקח הבחין בפגר חצי אכול של חזיר בר בחלקת זיתים מגודרת (צוין נ.צ.); במכל צהוב ובו נוזל שקוף וצפרדע נחלים מתה (צוין נ.צ.); בארבעה מכלים, חלקם צהובים וחלקם כחולים, שבהם נוזל שקוף (צוין נ.צ.) של כל אחד מהמכלים; בחזיר בר מת, עם חבל שחור קשור לרגלו האחורית, במרחק של כ-30 מטרים מאחד המכלים (צוין נ.צ.); בחזיר בר מת עם חבל שחור קשור לרגלו האחורית, בסמוך למכל נוסף (צוין נ.צ.). עוד עולה מת/1 כי הפקח צילם תמונות, לקח את פגרי החזירים והצפרדע, נטל דגימות מהמים שבמכלים ומסר את הדגימות לבדיקת מעבדה (יצוין כי לא היתה מחלוקת על שרשרת המוצג).

24. מנסח הטאבו ת/4 עולה כי הנאשם הוא הבעלים היחיד של חלקה 23 בגוש 17140, הבעלים של 3/4 מחלקה 44 בגוש 17140 והבעלים של 1558/7119 מחלקה 43 בגוש 17140. מהמפה ת/3 ניתן ללמוד כי 2 פגרים נמצאו בחלקה 24, שאינה של הנאשם אך צמודה לחלקה 23 שנמצאת בבעלות בלעדית של הנאשם ופגר נוסף נמצא בחלקה 43 שחלקה נמצא בבעלות הנאשם. הנאשם מצדו לא חלק על העובדה שהמכלים עם הנוזל השקוף נמצאו בחלקה שלו ועל העובדה שפגרי החזירים נמצאו מחוץ לחלקה שלו, אך בסמיכות לה (עמ' 38 לפרוט' בש' 1-7; עמ' 40 לפרוט' בש' 1-21).

25. ד"ר אולגה קוניאח, רופאה וטרינרית ומנהלת המעבדה לטוקסיקולוגיה במכון הווטרינרי בבית דגן, ערכה את דו"חות בדיקות המעבדה (ת/6). מהדו"חות עולה כי בבדיקה פתולוגית של בעלי החיים (תשטיף מגוף הצפרדע ותוכן הקיבה של שניים מחזירי הבר), כמו גם בחמש דגימות נוזל שנאספו במבחנות מהמכלים שנמצאו בשטח החקלאי, נמצא החומר Methomyl. עוד עולה מהדו"חות כי את פגר החזיר האכול, לא ניתן היה לבדוק, כיוון שלא נותרה בו קיבה.

ד"ר קוניאח העידה כי בדיקות המעבדה בוצעו על ידה וכי בבדיקות נמצא שהמים, הצפרדע ושני פגרי החזירים הכילו רעל - חומר הדברה מסוג Methomyl, שמשמש להגנת הצומח בתור מדביר נגד מזיקים חרקים (עמ' 21 לפרוט' בש' 22-32).

בחקירתה הנגדית ד"ר קוניאח העידה כי Methomyl הוא חומר הדברה נגד מזיקים, שעושים בו שימוש בריסוס, מדובר באחד מהחומרים הכי רעילים שמותרים לשימוש בארץ וקיימת התוויה כיצד וכלפי איזה מזיקים ניתן לעשות בו שימוש. כן העידה שמספיקה כמות קטנה מאד של גרמים כדי להרוג חזיר בר מהר מאוד (עמ' 22 לפרוט' בש' 11-2). ד"ר קוניאח הסבירה את ההבדל בין דרגת רעילות של חומר לריכוז שלו והעידה כי אין חשיבות לריכוז שהיה בתכשיר, אלא לכך שבעלי החיים נחשפו לחומר הפעיל עצמו (מעמ' 22 לפרוט' בש' 25 עד עמ' 23 בש' 2). עוד העידה שכדי לדעת מה דרגת הרעילות של חומר היא צריכה לראות את התווית על האריזה שלו והבהירה כי Methomyl הוא החומר הפעיל שנמצא בחלק מהתכשירים שהשם המסחרי שלהם הוא 'לנט' והחקלאי שקונה את החומר, לא קונה Methomyl, אלא שם מסחרי (עמ' 23 לפרוט' בש' 16-29).

26. **הגב' בתיה פלד**, שניהלה בעבר את המדור לניטור רעלים/חומרי הדברה והיתה חברה בוועדה הבין משרדית לאישור שימוש בחומרי הדברה, **ערכה את חוות הדעת ת/7 וכתבה את המכתב ת/8**. מחוות הדעת ת/7 עולה כי Methomyl הוא החומר הפעיל, בין היתר, בתכשיר ההדברה 'לנט', שהינו תכשיר רעיל ונדרש בו שימוש קפדני, תוך נקיטת אמצעי זהירות קשוחים בעת ואחרי השימוש, במטרה להגן על המשתמשים ועל הסביבה כולה, לרבות על חיות בית, חיות בר ומקורות המים. עוד עולה מחוות הדעת כי החומר משפיע במהירות על מערכת העצבים של בעלי חיים, גורם למוות כתוצאה מכשל במערכת העצבים ומחנק ודי בכמות מזערית כדי להביא לקטל מיידי. בסוף חוות הדעת צוין כי השימוש ב Methomyl, שלא על פי הוראות התווית שעל האריזה, אסור.

במכתב ת/8 ביקשה גב' פלד להבהיר כי כמות מזערית ביותר של Methomyl קוטלת מיידי, היינו, תוך פרק זמן שנע בין דקה לעשר דקות. כן הבהירה כי תגובת בעלי חיים לבליעת Methomyl גורמת למוות, אולם משך הזמן תלוי בכמות שנאכלה ובגודל החיה, לצד פרמטרים ייחודיים לכל מין ומין.

בבית המשפט ד"ר פלד פירטה ותיארה את התגובות של בעלי חיים לבליעת Methomyl (עמ' 28 לפרוט' בש' 7-1) **ובחקירתה הנגדית** הסבירה כי חוות הדעת ת/7 כללית ואינה מתייחסת למקרה דנן, שכן היא לא ראתה את החיה בשטח (עמ' 28 לפרוט' בש' 10-12). ד"ר פלד הדגישה כי כל שימוש בחומרי הדברה, שאינו בהתאם לתווית שעל האריזה, אסור (עמ' 29 לפרוט' בש' 1-15) והעידה כי כעיקרון, בשטחים שמבוצעת בהם הדברה מסודרת, אין מוות של בעלי חיים (עמ' 30 לפרוט' בש' 1-8). כן העידה שאם הנאשם היה מרסס בהתאם לתווית, לא הייתה אמורה להיות בעיה, אבל אם הוא שם את האבקה ישירות לתוך מים, החיות מורעלות. ד"ר פלד הוסיפה כי החומר יכול להחזיק מעמד במשך תקופה של חודשיים וכי אם שמים אותו במים והמים מתאדים, החומר הולך ונעשה מרוכז יותר (עמ' 32 לפרוט' בש' 5-19). ד"ר פלד העידה כי כעקרון לחקלאי צריך להיות היתר רעלים וכי דרגות הרעילות מתחילות מ-1 ובדרך כלל מסומנות על התווית בספרות רומיות (עמ' 33 לפרוט' בש' 5-22). ד"ר פלד אישרה כי אם אוכלים חיה מורעלת, עלולה להיגרם הרעלת משנה (עמ' 33 לפרוט' בש' 26-32) ובהתייחס לטענה שנחל שזורם אליו ביוב יכול לגרום להרעלה, השיבה כי יש להבחין בין הרעלה לבין זיהום בנחל וכי בדרך כלל אין רעלים בביוב (עמ' 34 לפרוט' בש' 10-25). עוד העידה כי לאחרונה צומצם השימוש ב Methomyl וב'לנט' בגלל הרעילות שלהם, שכן 'לנט' נחשב חומר רעיל ביותר,

עם השפעה רחבת טווח (מעמ' 34 לפרוט' בש' 26 עד עמ' 35 בש' 8).

27. הן עדותה של ד"ר קוניאח והן עדותה של גב' פלד הותירו בי רושם של עדויות מקצועיות ומהימנות. שתי העדות בעלות ותק וניסיון של עשרות שנים, תמכו עדויותיהם בחוות דעת או דו"חות בדיקה ועדויותיהן לא נסתרו - לא בחקירה הנגדית ולא בחוות דעת מטעם הנאשם.

28. **חוות הדעת של ד"ר נעם לידר - מנהל אגף אקולוגיה ברט"ג (ת/11)**, שהוגשה בהסכמה, מלמדת על ההשפעות וההשלכות האקולוגיות של הרעלת בעלי חיים. מחוות הדעת עולה כי בעל חיים שנחשף לחומר הרעיל מת בייסורים ולכן הרעלה משמע גם התעללות בבעלי חיים.

29. אשר ל**גרסת הנאשם** - כפי שפורט לעיל, הנאשם הודה בת/2 ששם את הרעל במכלים בשטח החקלאי, כדי להרחיק את החזירים שגורמים לו נזק, הוא לא זכר מי יעץ לו לשים את הרעל וציין כי כשראה את החזירים מתים בשטח שלו, הוא גרר אותם עם חבל שחור. אף בהודעתו ת/9 הודה הנאשם שלאחר שסבל רבות מהחזירים, נאלץ לשים את הרעל, שאביו החקלאי השתמש בו כל השנים. בעדותו בבית המשפט הנאשם אמנם שינה גרסתו, ברם, כאמור, לאחר בחינת ההודאה אל מול העדות, מצאתי להעדיף את ההודאה.

30. **מקבץ הראיות והעדויות שפורטו לעיל מצייר את התמונה הבאה:** הנאשם שם חומר הדברה בשם 'לנט' 5-מכלי מים בשטח החקלאי (ולא ב-6, כנטען בכתב האישום), שלא בהתאם לתווית שעל האריזה. 'לנט' מכיל את החומר הפעיל Methomyl ובדגימות שנלקחו מחמשת המכלים אכן נמצא Methomyl. Methomyl הוא חומר הדברה, רעל, שבליעתו גורמת מוות תוך פרק זמן שנע בין 1-10 דקות. באחד המכלים שמהם נלקחה דגימה נמצא פגר של צפרדע נחלים ובדיקת הצפרדע העלתה כי גם בה נמצא Methomyl. בסמוך לשטח החקלאי נמצאו 3 פגרי חזירים שעל רגלם חבל שחור. פגר אחד היה חצי אכול ולא ניתן היה לבדקו, ברם בדיקה פתולוגית שנערכה לשני החזירים האחרים, העלתה כי נמצא בקיבתם Methomyl. בהודאתו ת/2 הנאשם הודה ששם את הרעל יומיים לפני מציאת הפגרים, כדי להרחיק חזירים מהשטח שלו וכשראה 3 חזירים קטנים שמתו בשטח, גרר אותם מהשטח החקלאי עם חבל שחור.

31. אציין כי אני סבורה שכל ראיה כשלעצמה אינה מספיקה לצורך הפללת הנאשם. כך, עצם הימצאות הרעל במכלים בשטח החקלאי אינה מהווה עבירה ולכן אין בה כדי להפליל את הנאשם. כך גם עצם הימצאות הפגרים בסמוך לשטח החקלאי. עם זאת, משקלן המצטבר של הראיות הוא משקל ראייתי מפליל. מילים אחרות, מכלול הראיות שפורטו לעיל, במצטבר, מוביל למסקנה מפלילה לפיה הנאשם אכן ביצע את המעשים שיוחסו לו בכתב האישום.

32. עתה יש לבחון אם לנאשם **הסברים חלופיים** למערכת הראיות המפלילה שהציגה נגדו המאשימה ואם יש באותם הסברים כדי להקים ספק באשמתו.

סקירת הודעותיו של הנאשם (ת/2; ת/9; ות/10) אל מול עדותו בבית המשפט והשאלות שהפנה בא כוחו של הנאשם לעדים השונים, מעלה כי לנאשם שני הסברים חלופיים.

ההסבר הראשון - החזירים הורעלו כתוצאה מהביוב שזורם בנחל אלון. כבר עתה אציין כי כל שהנאשם אמר בעניין זה, לראשונה בעדותו בבית המשפט, הוא "...אמרתי לו מה כל חזיר שימות בבקעת אלון אני אחראי? מאיפה אני יודע, יש נחל מזוהם הם שותים ואני אחראי עליהם?" (עמ' 45 לפרוט' בש' 15-18). ועוד - הפקח התייחס לעניין הביוב שזורם בנחל והעיד כי אמנם יש שפכים ברמת טיפול כזו או אחרת שזורמים לנחל אלון, אבל הוא לא מצא נקודות שבהן נפגעו בעלי חיים או הורעלו משפכים, מה גם ששפכים לא מרעילים והוא אינו זוכר אם במועד הרלבנטי זרם בנחל ביוב. הפקח הוסיף כי כשיש זרימה של ביוב לנחל אלון, רט"ג סוגרת את נחל אלון למטיילים, הדבר מתועד וניתן לבדוק זאת (עמ' 18 לפרוט' בש' 22-31). גב' פלד אף היא העידה כי היא אינה מכירה זרימת ביוב בשמורה, הדגישה את ההבחנה בין רעל לזיהום וציינה כי הרעלה נגרמת כתוצאה מרעל ולא כתוצאה מזיהום ולכן צריך לבדוק אם היה בנחל ביוב ואם בביוב היה רעל (עמ' 34 לפרוט' בש' 1-25).

הנאשם העיד מטעמו את **מר עזאם מוסלח**, חקלאי מהאזור, שהעיד שאחת הבעיות שממנה סובלים החקלאים זה השפכים של דלית אל כרמל ועוספיה שיורדים לאדמות (עמ' 48 לפרוט' בש' 3-4). כדי לתמוך את עדותו הציג מר מוסלח **תמונות (נ/2)**, ברם כל שניתן לראות בתמונות הוא שלולית גדולה ונחל זורם ולא ניתן לקבוע כי הזרימה שנראית בחלק מהתמונות היא ביוב. לבד מעדותו של מר מוסלח, הנאשם לא הביא ראיה מטעמו שתלמד כי במועדים הרלבנטיים אכן זרם ביוב בנחל אלון וכי בביוב נמצא רעל. הנאשם אף לא ביקש לבדוק אם במועדים הרלבנטיים הנחל נסגר למטיילים, מחמת זרימת ביוב. לכן אני קובעת כי אין בהסבר החלופי האמור כדי לשלול את הגרסה המפלילה שהציגה המאשימה או להקים ספק באשמתו של הנאשם.

ההסבר השני - שני החזירים שנבדקו מתו כתוצאה מהרעלה משנית, לאחר שאכלו את החזיר השלישי, שנמצא חצי אכול. אומר כבר עתה כי מדובר בהסבר שאינו משולל יסוד ויש לו אחיזה בחומר הראיות. הגב' פלד העידה כי כל חיה שאוכלת חיה מורעלת, עלולה לסבול מהרעלה משנית. עם זאת, אפילו אקבל את ההסבר ואקבע כי שני החזירים אכן מתו כתוצאה מהרעלה משנית, עדיין אין בכך כדי להסביר כיצד מת החזיר השלישי, שאותו הם אכלו, אם לא מהרעל שפיזר הנאשם או כיצד מתה צפרדע הנחלים, שנמצאה באחד ממכלי המים שהכילו Methomyl. רוצה לומר, שהגם שמדובר בהסבר סביר, אין בו כדי לעמוד כנגד המסקנה המפלילה המתגבשת מתצרוך הראיות שהציגה המאשימה.

33. אם לסכם את האמור בפרק זה - בהתחשב בהודאת הנאשם כי הוא שם את הרעל במכלים בשטח החקלאי, בעובדה כי הן במכלים והן בפגרי החזירים, כמו גם בצפרדע הנחלים, נמצא אותו חומר רעיל, בסמיכות של פגרי החזירים לשטח החקלאי ובחווות הדעת ת/7, ממנה עולה כי לאחר בליעת Methomyl נגרם מוות תוך פרק זמן של בין 1-10 דקות, אני קובעת כי המאשימה הוכיחה את עובדות כתב האישום, לרבות את העובדה שבעלי החיים הורעלו כתוצאה משתיית הרעל שהנאשם שם במכלי המים בשטח החקלאי.

היסוד הנפשי בעבירות שיוחסו לנאשם

34. הנאשם טען כי העבירות המיוחסות לו מצריכות כוונה מיוחדת. עיון בהוראות החיקוק שיוחסו לנאשם מעלה כי לא כך הוא. אסביר.

סעיף 2 (א) לחוק צער בעלי חיים קובע: **"לא יענה אדם בעל חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי"**. מלשון הסעיף נלמד כי מדובר בעבירה של התנהגות, שדורשת מודעות לטיב המעשה וכך נקבע גם ברע"א 1684/96 **עמותת "תנו לחיות לחיות" נ' מפעלי נופש חמת גדר בע"מ ואח'** (22.6.97) (אמנם דובר שם בבקשה לצו מניעה למנוע מופע בשם "קרב תנין אדם" שהתקיים בחמת גדר, ברם אני סבורה כי הדברים יפים אף לענייננו). בית המשפט העליון קבע כי מקום בו המחוקק לא שרטט סוגי פעילות של עינוי, התאכזרות והתעללות, עיקרם הוא בציווי המוסרי הגנוז בהם, הציווי של איסור צער בעלי-חיים. כן נקבע כי גורם ראשי מאחד לשלושת האיסורים ימצא **בִּיסוד הנפשי** שמלווה את מעשי העינוי, האכזריות וההתעללות. נקבע כי אין זה תנאי שהמענה יתכוון לענות את בעל-החיים, יתכוון להתאכזר אליו או יתכוון להתעלל בו ודי בכך שמתקיימת בו - כלשון סעיף 20(א) לחוק העונשין - **"מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה..."**.

סעיף 4 לחוק צער בעלי חיים קובע: **"לא יומת בעל חיים בסטריכנין או ברעל אחר שקבע המנהל בהודעה ברשומות, אלא אם כן נתן המנהל היתר לכך"**. אתייחס לסעיף האמור בהמשך.

סעיף 2 לחוק הגנת חיית הבר קובע: **"לא יצוד אדם ציד או חיית בר מוגנת, אלא ברשיון ציד או בהיתר על פי סעיף 3"**.

סעיף 5 לחוק הגנת חיית הבר קובע: **"לא יצוד אדם ציד בשיטות ובאמצעים אלה: [...] (2) הרעלה; [...]"**

35. אף לשונם של סעיפים 2 ו-5 לחוק להגנת חיית הבר מלמד כי אין אלה עבירות כוונה, אלא עבירות של התנהגות, שהיסוד הנפשי שלהן הוא יסוד של פזיזות. הפזיזות באה לידי ביטוי בצפייה מראש של התרחשות התוצאה האסורה, כשלצדה אדישות לאפשרות גרימת התוצאה, או למצער, קלות דעת ביחס אליה, קרי, מודעות לאפשרות של גרימת התוצאה, תוך תקווה שהיא לא תיגרם. מבחנה של הפזיזות הוא מבחן סובייקטיבי אישי (ע"פ 6294/11 **פלוני נ' מדינת ישראל** (20.2.14)). לצורך הוכחתה של המודעות לאפשרות גרימת התוצאה, ניתן להסתייע בחזקת המודעות הכללית הקובעת כי **"אדם מודע, בדרך כלל, למשמעות התנהגותו, מבחינת טיבה הפיזי, קיום נסיבותיה ואפשרות גרימת התוצאות הטבעיות שעשויות לצמוח ממנה"**. שאלת הצפיות הסובייקטיבית, קרי מודעות העושה לאפשרות גרימת התוצאה, היא שאלה עובדתית במהותה (דנ"פ 404/13 **פלוני נ' מדינת ישראל** (19.6.16)).

36. נחזור לענייננו. בחינת גרסת הנאשם מלמדת כי אל מן תחילת הדרך הוא טען שלא האמין שהרעל יהרוג את החזירים ולא התכוון להרוג אותם, אלא רק להבריח אותם. עם זאת, מעדותו של הנאשם עלה כי הוא ידע שמדובר בחומרים רעילים ומסוכנים, שכן על המחסן שבו מוחזקים החומרים, כתוב "חומרי הדברה הכניסה אסורה" והוא יודע שכשמרססים עם 'לנט', צריך כפפות ומסיכה ושלט שאוסר את הכניסה לשטח (עמ' 44 לפרוט' בש' 1-6). חרף מודעותו של הנאשם להיות החומר רעיל, טרם השימוש בו הוא לא קרא את ההוראות על האריזה של חומר ההדברה 'לנט', למרות שאביו הנחה אותו לעשות כן (עמ' 37 לפרוט' בש' 15-20). הנאשם הדגיש כי אביו השתמש ברעל הזה לגידולי העגבניות "אבל כמות מה שכתוב על השקית" (עמ' 43 לפרוט' בש' 14) - נהג לשים רבע כפית קטנה על מרסס של גב של 15 ליטר. באותה נשימה העיד הנאשם כי הוא עצמו לא קרא בתווית של ה'לנט' כמה צריך לשים והוא שם רבע כפית בצנצנת של ליטר (עמ' 43 לפרוט' בש' 15-32). רוצה לומר, כי אף לגרסת הנאשם עצמו מדובר בכמות העולה

לאין שיעור על הכמות שאביו נהג להשתמש בה. מעדותו של הנאשם אף עלה שהוא שם את הרעל במכלי המים כדי לחסוך את עבודת הריסוס (עמ' 37 לפרוט' בש' 18-19), בהתעלם לחלוטין מהוראות השימוש ברעל.

לדידי, גרסת הנאשם מלמדת כי הוא היה קל דעת ונטל סיכון בלתי סביר לאפשרות גרימת מותם של בעלי החיים, מתוך תקווה להצליח למנוע אותה. עם זאת, איני סבורה כי ניתן לייחס לנאשם מודעות לתהליך גרימת המוות כתוצאה מהרעלה של Methomyl. קרי, איני סבורה כי הנאשם היה מודע לכך ש Methomyl גורם למוות בייסורים, תוך גרימת כשל במערכת העצבים. מכאן שלא ניתן להרשיע את הנאשם בעבירה של התעללות או התאכזרות בבעלי חיים, שנגזרת במקרה דנן מהשפעות הרעל על בעלי החיים ולא ממעשיו הישירים של הנאשם.

האם עומדת לנאשם ההגנה הקבועה בסעיף 17 לחוק צער בעלי חיים?

37. כאמור, ב"כ הנאשם טען כי לנאשם נגרם נזק עצום למטע הזיתים, בו השקיע כסף רב, הוא ביקש עזרה ולא קיבל ולכן, אפילו ימצא כי הוא אשם, עומדת לו ההגנה בסעיף 17(א) ו-(ב) לחוק צער בעלי חיים. עיון בחוק צער בעלי חיים מעלה כי הסעיף שמקנה הגנה לנאשם הוא סעיף 17 (ב1) שקובע: **"נעברה עבירה לפי סעיף 2א, תהא זו הגנה לנאשם אם הוכיח כי נקט את כל האמצעים האפשריים למניעתה"**.

אלא שבענייננו לא מיוחסת לנאשם עבירה לפי סעיף 2א לחוק צער בעלי חיים (איסור נטישה של בעל חיים) ולכן הסעיף אינו חל.

סעיף 4 לחוק צער בעלי חיים

38. בשולי סיכומי טען הנאשם כי המאשימה לא הוכיחה פרוסום של המנהל לגבי הרעל. אמר ולא יסף, ועם זאת, במהלך בחינת התיק מצאתי כי יש ממש בטענה. כי כך, למרות שלא הגדרתי אותה כאחת השאלות העיקריות שדורשות הכרעה, אתייחס אליה.

בכתב האישום יוחסה לנאשם עבירה של שימוש ברעל ללא היתר, לפי סעיף 4 לחוק צער בעלי חיים. עיון בסעיף 4 מעלה כי כותרתו "איסור המתה ברעל" ולשונו: "לא יומת בעל חיים בסטריכנין או ברעל אחר שקבע המנהל בהודעה ברשומות, אלא אם כן נתן המנהל היתר לכך".

סעיף 1 לחוק צער בעלי חיים מגדיר "מנהל" כ"מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות".

מכלל לאו אתה שומע הן. היינו, מלשון הסעיף נלמד כי קיימים חומרים או רעלים שניתן לעשות בהם שימוש להמתת בעלי חיים, ובלבד שאין מדובר בסטריכנין או ברעל אחר שקבע המנהל בהודעה ברשומות.

בענייננו, כתב האישום לא ציין היכן ברשומות נקבע או פורסם ש Methomyl הינו "רעל" ולבית המשפט לא הוגשה ראייה שיכולה ללמד ש Methomyl הוא "רעל אחר" שקבע המנהל בהודעה ברשומות. אני ערה לחוות הדעת ת/7, ממנה עולה ש Methomyl הוא תכשיר הדברה רעיל, שהשפעתו על הסביבה רבת היקף. עם זאת, אני סבורה כי אין די בכך כדי להוכיח את יסודות העבירה שיוחסה לנאשם. חוות דעתה של הגב' פלד יכולה לבסס עבירה של ציד בשיטות אסורות, כפי שצינתי לעיל, ברם אין בה כדי לקבוע שמדובר דווקא ברעל שקבע המנהל בהודעה ברשומות.

סוף דבר

39. בהתחשב בכל שנכתב עד כה - הריני מזכה את הנאשם מעבירה של התאכזרות והתעללות בבעלי חיים, לפי סעיפים 2(א) + 17(א) לחוק צער בעלי חיים ומעבירה של איסור המתה ברעל, לפי סעיף 4 לחוק צער בעלי חיים. לצד האמור, הריני מרשיעה את הנאשם בעבירה של ציד חיית בר מוגנת ללא היתר וללא רישיון ציד, לפי סעיפים 2 + 14(ב) לחוק הגנת חיית הבר ובעבירה של ציד בשיטות אסורות (הרעלה), לפי סעיפים 5(2) + 14(א) לחוק הגנת חיית הבר.

ניתנה היום, כ"ו אדר ב' תשע"ט, 02 אפריל 2019, במעמד הצדדים